Б 8502

МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО

СТЕП

КНИГОСПІЛКА

1874

МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО

СТЕП

ПОЕЗО-ФІЛЬМА

(ПЕРЕРОБЛЕНЕ ВИДАННЯ)

ХАРЬКОВСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННАЯ БИБЛІОТЕКА
19-ІЦ К-1925
№Б 8502

9661

КНИГОСПІЛКА
1925

2537

89179—1

Укрголовліт 14802. Харків.
Зам. № 1254. Т. 5.000.
Літ.-друкарня
„КНИГОСПІЛКИ“
Харків, Нетеч.
набережна,
14.

Харьковская Государственная библиотека

СТЕП

В рупор стоголосий
втілимо спільну мрію,
з міста—у степ, на покоси
кинемо весняний бій,—
щоб запахло в лісах горілим
опітьмив обрій дим
місяць лінії осріблить
подихом неземним.

Як нудно в святому небі—
порожнє й зимне в віках,
і скляний, оголений степ
у таких-же, божих руках,—
як нудно у господа бога,
що єднає і розвій, і міф
в час, коли стали в-порога
сталевий—і в хутрі скіф.

———

І.

Співом, засліплим оком,
сміливим виломом губ
здіймавсь із печери скоком
неприкаяний дуб,—
розмахував вітри шелестом
розкривав чорне дно,
простягався далеким берестом
через сонцеве вікно.

Лягає між зору порохом
світанок нових огнів,
зігнулася хмарка строго
вилиском недогнівених днів,—
сіпнулися нитки дзвонами,
побутом пільних пісень
покотилася мука стогоном—
невиплаканий день.

І стояв посередині колос
несподіваним вигуком труб,
благав ніжного голосу
і шепоту листних губ,—
далекого обрію смужкою
розростався незнаний дим,
і зітхає вітер, і тужить,
дориваючись разом з ним.

Обезмріяно степ розкинув
навкруги безголосих мов
і показує сонцеві спину,
щоб заснути на зиму знов,—
щоб розпариться вохким духом,
зберігаючи зміст зерна—
коливається непомітним рухом,
легким життям без сна.

Переглянеться нам ненароком
очними блисками губ,
розкидає розтіпаним оком
недопалений дуб,—
гнівить сміливим шелестом
через нетри вікно—
як шовково і мяхко стелиш ти,
не ховаючи темне дно.

Розійшлися шляхи в степах—
привітання простору шовковому—
ходить чоботях по залізних містах
переливається золотими мовами,—
прокинулись пелюстки в гаю
крапельками повними і росними—
я сто літ на горбі стою
і змагаюсь з далекими соснами.

Понесуть на базар мій крам
жовтою і зеленою дорогою
до залізних і димних брам,
і заплутаюсь, і зачовгаю,—
розбужу мешканців плачем,
зворушу возом сіна,
діткнуся спини хуткоплижним м'ячем,
і зненавидять камінні стіни.

——

II.

За ровом простягавсь зеленим
на обрії вівцями повітряними,
з'єднували небо незримі вени—
блакитні й білі плями палітри,
шпурляло вітру наївним голосом
безтолковим і немудрим,
похитувалось життя байдужим колосом,
прозорим закутувалось хутром.

І набіжить, і наскочить нежданo,
задзижчить бажаною прохолодою—
захрустить сухим,заскрипить слухняно,
принишкне шепотом на болоті,—
зірвалась буря в степу розбещено,
зачорніла загадковою хмарою,
заб'є краплями, засіче, заплеще,
і притаїться, й чекає відповідного удару.

Викупалось, заблисло, засліпло очі,
затремтіло крапками на пелюстках,
замахало вітряками, тишиться неохоче,
і полетіли вогневі птахи,—
замигтіли в блакиті голубині крила,
тонуть срібляні плями,
і надавила на груди чергова хвиля
степовими, блакитними, золотими днями.

———

Синіми нитками прозорому роті
завісило молоком тумані,
вібрує хуткоплинний спів у дроті,
по далеких балках заблищали бані,—
річка неслухняно й несміливо
прокладає маленьку волю—
відбиваючи хвилинні стріли,
морщиться від легенького болю.

———

III.

І пройшла чутка незрозуміла й чудна,
і схвилювала степи й ниви,
і була ніби буря натхненна й голосна,
запахло громом без зливи,—
понесло по степах друкарською фарбою,
прокинувся в жилах Гонта,
а ну, лишень, показуй свій скарб!—
Повтікали салдати з фронту.

———

Спалахнули панські економії,
загомоніло по дворах і вулицях,
заревли корови на чужій соломі,
і хутір ніяк не притулиться,—
заплутали, заморочили універсалами,
і жовтими, і блакитними—
але продиралися—„скільки не писали ми“—
з міста думки новітні

———

І казали, що поріжуть степи,
обмотають тремтячим дротом,
і скрізь димарі, бетонні стовпи,
а в-горі—літуни-пілоти,—
і звідкіля воно отаке,
ледве-ледве дядько очуняв—
Більшовик—це ще ніби своє,
а то кумедне якесь—Комунія.

———

IV.

Манівцями, ночами місячними,
ліс окреслений на снігу,
перехрещений слідами заячими,
степ відтятий в бліду дугу,—
тоді продирали невеличкими бандами,
відкручувались сталеві гайки,
зупинялись таємничими нарадами
і збирали докупи думки.

———

Отаман шепотів у тузі:
„Нас залишилось десятка два“,
і виправдувавсь другий,
що немає ніякого дива—
більшовики налетіли з сусідньої станції,
але тут збоку село—
і поки дійшли, було вже вранці,
і сліди знову замело.

———

Лютує хуга невпинно,
рве й розкидає по шляху,
добре, що попалась дрезина,
а коли треба, переночуєм в льоху,—
годі сподіватися валки,
потяги не ходять уже два дні,
тінь простяглась до глибокої балки
і ночі такі непривітні й хмурні.

———

Блукали по лісах стежками вовчими,
лаялись і крутили цигарки,
встромляли в далечінь насуплені очі,
і обережно озирались на боки, —
одірвалась, відбилася розбишацька купка,
продирається здаля від широких шляхів,
і тримається в голові лиха думка цупко,
і душа бентежна шукає гріхів.

——

Десь хвилюється рухливий Київ,
злітаються ворони й грачі,
залізниця по степах гуркотить і ниє
хвилею холодною вночі,—
і настрінули, й захопили на світанні,
і прийняли остаточний бій...
Поляг у бою отаман
і вся ватага пішла на гній.

——

Іскрізь по ярах і селах
пройшов гайдамацький бурун,
і світивсь по ночах священнийкелех
над камінем майбутніх комун,—
запірають міцно ворота,
трусяться й не сплять на хуторах,—
хазяйство, помірать не охота,
та ще й невідомість і жах!

——

Фронт одійшов, вибухи уже не близько,
не вдержалися вороги,
посунулося в-глиб радянське військо,
червоні прапорі навкруги,—
привезли книжок і нові закони,
заходжувалися наставляти лад—
хрипіли під вершниками коні
біля куркулівських хат.

——

Г 8502

V.

Плазували, розлягалися густо
над степами важкі тумани,
прямує до волости дідусь—
на збори:—„Товариші селяне,—
поміщиків повиганяли знову,
шляху немає назад,
ми здобули перемогу кров'ю—
хай живе влада Рад!"

———

Признається один, що він зроду наш,
і б'є по чумарці в груди,
і читають баби „очченаш"
і слухають, і гомонять люди,—
почувається, що поділить швидко
біжучий момент,
вже міцнішає—всякому видно—
пролетарський лємент.

———

Ходить з червоним на рукавах,
працює радянська міліція,
знявся гомін за воротьми й по дворах,
собака виткнуться за ворота боїться,—
якісь постріли з рушниць вночі,
порозносили добро із палацу,
а по ровах ховаються паничі,
степом луна обізвалась.

———

А з лісу долітають вигуки,
паровози чадять небо,
куркулі простягають руки,
а кругом: так їм і треба,—
замітає, курить зима,
що то буде весною?
Землі-ж, землі нема,
ремствує надією голосною.

——

Задзвонили тривожно серед тижня,
але бог мабуть втік із церкви,
дріпонув куркулям навдивовижу
і не відповідав на блюзнірське „стерво",—
не гримав справедливими стрілами,
не посилав відповідної кари,
теліпались дзвони в руках умілих
і посувались байдужо хмари.

——

Меле вітряк на толоці,
дивиться мирошник—гуркотить!—
он іще йдуть хлопці,
весело буде жить,—
стягують військо до повітового міста,
агітатори скликають збори,
люди не знають—журитись чи радіти—
а багатіям буде горе.

——

Котяться валки, луна ходить лісом,
вже надходять нові відомості—
насуває хмара, повна крови й сліз,
нахваляється дикунською помстою,—
заметушилось і затрівожилось навкруги,—
білі вже за третьою станцією,
і здавалися такими страшними вороги,
і розітнувсь перший вибух вранці.

Загупало, затакало біля Ромодану,
затихало лише пізно ввечері,
кулемети похапливо і старанно
виводили благаючі речі,—
знову вирішалась доля
і мовчали сніги на нивах,
повівало горілим з поля
і день усміхався криво.

——

VI.

Стежить куркуль по-за лісом стежкою,
рипає вночі дверима,
ходить по-за клунею обережно,
прислухається, чи ще не грима,—
казали, що насуває велика армія,
блукають ватагами більшовики перед кінцем,
уже тричі він брехав: з вами я!—
і груди виповнювались плачем.

——

Ще в'їхало двоє вершників,
загавкали собаки, зупинились біля комори,
не вірять, що забрано овес—брешете ви!
і нахвалялись, і показували, що буде горе,—
розмахували наганами й рушницями,
прив'язали коней, повходили в хату—
вони довезуть ще мішок пшениці,
а тепер їм треба поспішати.

——

Куріло на обрії білими пасмами,
проходив здаля потяг,
свистів вітер незрозумілими гаслами
на степу стовповим дротом,—
стояв куркуль і дивився на степ за клунею,
вдивлявся в даль, де куріла станція,
стовбичив самотно, покинутий, безпритульний,
і нагадував степового засланця.

——

Забрали поле й поділили зборами,
залишилася хата й новий закон про землю—
цілу ніч вздрівалося потворами,
довго думав і дививсь у стелю,—
сини повтікали з білогвардійцями—
що з того, що в садку закопане золото—
не може він зникнути, і нікуди йому діться—
і розгордіяш кругом, і метушилось навколо.

——

Сумно, тихо і страшно вночі,
стукне вітер віконницею,
і здрігнеться куркуль на печі,
і в ухах задзвонить,—
визирне й скам'яніє слухом,
сподіваючись на вірних собак—
цілу ніч зітхає й чухається,
доки ранок не кине знак.

——

І дочекавсь сподіваного гуку,
пролунав степом лоскіт гармат,
і одмерзало серце, і проганяв розпуку,
і нахвалявся, і веселішав, як брат,—
німці, гайдамаки і багато війська,
спалахувало й горіло ночами
вже вирушила резерва міська—
кажуть, що не вдержаться нами.

——

І прийшов день – було надвечір —
заголосили паровози, загуркотіли,
один за одним, у розпачу втечі,
степом один за одним бігли, —
весело як, потяги навздогін,
зникали за лісом у білому димі,
і полягали спать, і чекають змін,
і заснув степ з ними.

———

VII.

Перевозили важкі гармати
невиданою валкою між нив,
повисипав народ із хат,
дивиться на чудернацьке диво,—
все чужі й чужі по шляху,
і скільки збруї та коней,
через усе село, степом, в льоху—
пищики, барабани, дзвони.

———

Лицарі далеких земель,
силою гріховної волі—
діти ланів і скель,
замурзані, сурові, кволі,—
самокатчики, кіннота й инші,
насупленими мовчазними лавами—
гуркотіли й брязчали серед тиші,
похвалялись таємничим „слава".

———

Розпрягали на майданах коней,
гомоніли незрозумілою мовою—
сонце западало, однаково червоне,
і в повітрі ніби пахло кров'ю—
розташувались табором біля волости,
напували й розкидали сіно,
вечір підсмикувався від млости,
і пахло на вулиці бензином.

———

Замовкло у вечірнім селі,
заржали чужі коні в клунях,
місяць здивовано приліг,
дим між садками суне,—
порозходились по присмирілих хатах,
пороздягались і просили вечері,
цілу ніч над селом розстилався жах,
лише ранок затривоженість стер.

———

Вранці бігали зацікавлені діти—
з гори спускаються все нові й нові,
ще довго буде по шляху куріти—
порвали міст на 130-ій верстві,
обходом переходять коло повітового міста,
поволі котяться по курній стовповій,
увечері порозпрягають і сядуть їсти,
а передні десь уже провадять бій.

———

Може, три дні повзли німці по селах,
обганяли вершники, авто,
чудернацькі люльки, сердиті й невеселі,
і може з них не радий ніхто,—
але зникли, пройшли, нарешті,
розклеїли жовто-блакитний універсал,
просіяли обіцянки через решето,—
подивимось, що буде далі!

———

Звикається—закони, влада,
але шкода вибореного в крові,
незрозуміла й жорстока зрада,
і до стіни знову привів,—
сидять біля волости діди,—
смокчуть люльки, водять по землі ціпками,
дивляться по шляху на глибокі сліди
замисленими обдуреними свідками.

——

VIII.

Плакав степ сліпими слізьми,
сивого батька згадував,
простягав руки і благав: візьми!
і застилала очі зрада,—
тумани скіпались дрібним дощем,
підгиналась земля від холоду,
і згадував степ з плачем,
який він був за-молоду.

——

Проглядав степ свіжу газету,
нюхав фарбу далекого міста,
кидав оком на повалене до-щенту
і ляпав руками—дивись-ти!—
заярними легендами розвертав душу
і перегортав „історію“ Грушевського,
і гримав якийсь голос—„не руш“—
і налякував випученістю очей.

——

Запрягали й пересувалися підводами,
зганяли до-купи села—
гикали, глумились над сходами,
роздягали й нагаїли—весело!—
поїхали з хуторів дядьки на базар—
через яр проїздити небезпечно
(скільки попропадало отар
і кабанів забірали гречно).

——

Їздили, вибірали гетьмана,
повернулися паничі у гудзиках—
„Соціялізм? от так видумано,
це не наша музика“,—
ожили маєтки й палаци,
розтягли голову за ноги—
і хруснули степові пальці,
і не ставало змоги.

——

Сходив оратор на могилу вночі,
скликав нараду померлих тінів,
заскиглили на клуні сичі,
і було страшно ранку, і благали зміни,—
блимало сяєво на степах,
лоскотало казками волі,
і щось чорним крилом махало
скрізь на заснулім полі.

——

Отамани збірались ватагами
навколо самотної могили,
хрестили мечі, схиляли стягами—
що до останньої будуть сили,—
прориваються знову плями
від світла нового світу,
за обрієм, на глибоку яму,
долітає братерський привіт.

——

В глупу ніч на степу ще блискає—
рухи—зловісні—заграви—
перекидались заплямовані списи
і відновлялись багрові брови,—
виднішає, виднішає на степу,
розпливаються тіні туманів,
покидає тавро ніч сліпу,—
сонце, сонце на світанні!

——

IX.

Пішли знову на Київ,
заворушились степовики,
з більшовицькими гаслами, за знайому мрію,
а назустріч фабричні гудки,—
хвилюється червоний степ,
по степах революція,
і притаїлось високе небо:
знов молот і плуг зіллються.

———

Вкриється степ залізними будовами,
перетягнется дротом на стовпах,
ех, заживем по-повому ми!
а доки-що—хай бабахка!—
виженем, виріжем без жалю!
червоний стяг у селі!
приходь і небо проти нас змалюй,
щоб мати образ землі!

———

Заблищать на степу дахи залізні,
заскавучить, заграє машина,
сітка вкриє, розмальована грізно,
степ—старий—родючий—нічий,—
сонце заходе, кінчає друга зміна,
спів степом тисячі ротів,
прислухається степ до трудового гімну,
і відчуває, чому віками радів.

———

Умерло в степу дідівське й звичне,
діди старі доживають у кутках,
прийшло нове, сподіване й недокличне,
розташувалось в здивованих свідках—
збирайтесь, гуртуйтесь сільськими комунами!
крайте землю і кладіть зерно!—
дзвенить степ людськими лунами,
пішла робота знов.

———

Попливуть ліси широкими ріками,
запахне бензином серед степів,
витисне паровоз метальовий крик,
у відповідь на заклики молодих слів,—
радіо-думка обкрутить землю
спільним змаганням мети,
і завоює людина небесну стелю
і скаже сонцеві:—світи!

———

Так поєднаються нитками спільними
степи і високі гори,
зсохнуться нарости звільна,
і заквітне земля квітами спор,—
і заллють пустелі піски
океану солоні хвилі—
сучасний, байдужість кинь
для майбутнього на могилі!

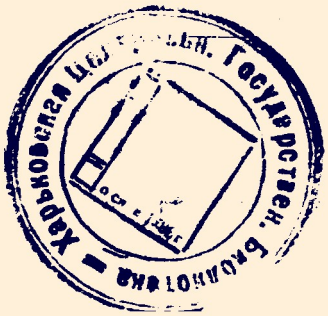

Бібліотека красного письменства „КНИГОСПІЛКИ“

Валентін В. Емігрантська перезва. ц. 20 к.
Верн Ж. Витівка д-ра Окса, ц. 50 к
Винниченко В. Записна книжка (розпр.), ц. 10 к.
Вишня О. Діли небесні, ц. 20 к.
Вишня О. Вишневі усмішки, ц. 30 к.
Гайне Г. Сатира (політична поезія), ц. 35 к.
Гак А. Куркулі, ц. 10 к.
Генрі О. Любовні напої, ц. 25 к.
Головко. Червона хусточка, ц. 15 к.
Джіованьолі Спартак, ц. 1 карб.
Збірник пісень. Червоноармійський заспівувач. 1925, ц. 10 к.
Збірник пісень. Народні пісні. 1925, ц. 20 к.
Збірник пісень Сорок пісень та колядок. 1925, ц. 15 к.
Збірник пісень. Юнаки йдуть. 1925, ц. 12 к.
Пісні революції. 1925, ц. 12 к.
Збірник пісень.
Іванів П. Декламатор для селянських клубів (готується).
Іванів П. Навколо праці (готується).
Йогансен М. Сімнацять хвилин. 1925.
Келлерман Г. Тунель (готується).
Кобилянська О. Новелі, ц. 90 к.
Копиленко О. Весела історія (друкується).
Косинка Г. За ворітьми. 1925, ц. 10 к.
Манжос Б. У хвилях минулого. 1925, ц. 70 к.
Мирний П. Хіба ревуть воли, як ясла повні. 1925. ч I – 70 к., ч. II—80 к.
Немирович-Данченко. Забута рудня. 1925, ц. 15 к.
Панч П. У містечку Бе. 1925, ц. 15 к.
Панч П. Калюжа.
Пилипенко С. Скалки життя. 1925, ц. 20 к.
Поліщук В. Радіо в житах. 1924, ц. 40 к.
Поліщук В. Сміло в ногу. 1924, ц. 50 к.
Проноза В. Радянська гірчиця. 1924, ц. 30 к.
Роні Ж. Вамірег. 1925, ц. 60 к.
Слісаренко О. Сотні тисяч сил. 1925, ц. 50 к.
Слісаренко О. Дитячий декламатор (готується)
Сосюра В. Осінні зорі. 1924, ц. 40 к.
Стеблин В. Непописаний листок. 1924, ц. 15 к.
Твен М. й Вишня О. С.-г. пропаганда 1924 (розпр.), ц 15 к.
Українка Л. Твори. Том I. 1924, ц. 1 карб. 50 к.
Українка Л. Твори. Том II. 1924. ц. 1 карб. 25 к
Українка Л. Твори. Т. III. 1924, ц. 90 к.
Українка Л. Твори. Том IV. 1924, ц. 1 карб. 20 к.
Українка Л. Твори Т. V. 1924, ц. 1 карб.
Українка Л. Твори. Т. VI. 1924, ц. 1 карб.
Українка Л. Твори. Т. VII.
Франко І. Твори. Т. I 1925, ц 75 к
Франко І. Твори. Том II. 1925. ц. 1 карб. 10 к.
Франко І. Без праці, ц. 25 коп.
Франко І. Твори. Т. III. 1925, ц 1 карб.
Франс А. Острів пінгвінів (готується).
Хвильовий М. Колонії, віли. 1925, ц. 20 к.
Чередниченко В. Жіночі оповідання. 1925. ц. 10 к.
Черемшина. Село вигибає. 1925, ц. 75 к.
Черкасюк. На сарану. 1925, ц. 1 коп.
Черкасюк. Дід у раді. 1925, ц. 1 коп.
Шкурупій Г. Ленінський декламатор (готується).
Шкурупій Г. Пригода машиніста Хорна (готується

Ціна 20 коп.